

alle øpftyllede, forraadnede Planter, fom Vandløbet om Vinteren har indkaflet paa Engens Flade, man udfjærner Muldvarpeffud o. f. v. Ved Vintfetider søger man, ved forenede Kræfter, at fætte Dæmninger i Aaløbet faaledes, at Vandet derved bringes til at overflømme alle de lavere Engfletter. Frugtbarheden paa diſſe forøges meget ved diſſe Beſtræbelſer og Afgrøden fordobles. Abſkillige høiere beliggende Engfletter ere ploiede og merglede og give god Afgrøde af Baarsæd ſamt, udlagte med Kløver, god Græſning, iftedetfor at den gamle moſbegroede Eng afgav næften ingen.

October 1843.

Om den jydſke Dvæggræs Forædling.

(Foreløbige Forhandlinger beſangaaende i det Kongelige
Landhuusholdnings-Selfkab.)

For at gjøre denne Gienſtand bekiendt i en videre Kreds og derved muligt forantledige flere kyndige Mænd til enten at offentliggjøre eller til et af Landets oekonomiſke Selfkaber at indſende deres Formening om Sagen, meddeles her efterfølgende Fremſtilling af, hvad derover hidtil er forhandlet, ſaavelſom en i den Anledning udfærdiget Circulairkriſtvelſe fra Landhuusholdnings-Selfkabet, deels til de forſkiellige landoekonomiſke Foreninger i Jylland, deels til enkelte ſagkyndige Mænd.

Fra en Landboer i det Indre af Jylland er til Landhuusholdnings-Selskabet indkommet et Andragende, som indeholder forskellige Forslag, sigtende til at ophiælpe Dvægavlen i denne Provinds. Proponenten er af den Formening, at Dvægavlen, som han med Rette anseer for en af Jyllands største Indtægtskilder, Aar for Aar aftager i Dvaliteten, hvilket da vil forarsage et almindeligt Tab, ikke blot for den paagiældende Provinds, men endog for hele Danmark, dersom der ikke itide anvendes Hiælpemidler derimod; han troer, at Jylland, naar ikke længer gode og velstabile Creature der tillægges, ikke blot vil gaae totalt glip af sin fordum' saa betydelige Dvægaffætning til Holsteen og Udlandet, men ogsaa af den foregede Indtægt, hvorpaa det med Grund kunde have gjort Regning, siden der i England er aabnet et fordeelagtigt Marked for Creature af bedste Dvalitet. Sin Overbeviisning om, at Dvægracen, især i det sydlige Jylland, er meget stærkt i Aftagende, støtter Proponenten paa de Erfaringer, der kunne uddrages ved at sammenligne de sildigere Aars Dvægmarkeder i Jylland med lignende Markeder 10 til 12 Aar længere tilbage i Tiden.

Som de fornemste Aarsager til Aftagelsen i Creaturenes Dvalitet i en stor Deel af Jylland antager Proponenten:

- 1) At man hos Bønderne neppe skal kunne finde en eneste Tyr, der egner sig til Racens Forbedring, og paa hvilken man jo med god Grund kan ud-

sætte flere og store Feil, — idetmindste gælder denne Paastand, efter hans paa mangfoldige Reiser giorte Erfaring, fuldkomment om Amtene: Randers, Aarhus, Skanderborg og Viborg; — kun i Salling, hvor Bønderne ret forstaae at vedligeholde deres Besætning i Godheden og saaledes forskaffe sig varige Fordele ved Salg af Tillægget, har han foresundet gode Kreature.

- 2) At det er største Delen af Bønderne i det sydlige Jylland en ligegyldig Sag — dem selv til Ruin i sin Tid — hvilken Tyr de benytte til deres Køers Bedækning, idet de kun søge den nærmeste Tyr, om denne endog er en Banffabning.

For nu, om muligt, at forebygge et soleligt Tab for Jylland, og i Betragtning af Gienstandens særdeles store Vigtighed, er det at Proponenten henleder Landhuusholdnings-Selskabets Opmærksomhed paa Sagen, idet han foreslaaer, om Samme ikke maatte finde Anledning til at række Jylland sin Bistand til Dvægracens Forbedring. Hans Forslag gaaer da ud paa:

Principaliter, at Landhuusholdnings-Selskabet skal foranstalte gode og velstøbte Tyre indkøbte til Uddeling og Afbenyttelse i de ovennævnte 4 Amter, hvortil han mener, at der vil udfordres 40 Stkr., hvilke omtrentlig ville kunne erhverves for en Sum af høist 1600 Rbdr. (hver Tyr beregnet til 40 Rbdr. eller derunder). Men disse Tyre maatte da være af den ægte, jydsk Race, saaledes som den endnu kan findes i Sal-

ling, Thy og paa Mors, og deres Indkiøb maatte formeentligen helst, igiennem de i flere af Landets Egne stiftede landoekonomiske Foreninger, overdrages til retskafne og sagkyndige Mænd, af hvilke han navnlig opziver flere. Efter 2 à 3 Aars Afbenyttelse vilde disse Tyre, efter hans Mening, endog kunne sælges med Fordeel for Selskabet, ligesom de og, alene med Oppebærelse af Springpengene, vilde kunne fodres og græsses hos Folk, der vare indtagne for en god Dvægrace.

Subsidualiter, at Landhuusholdnings-Selskabet skal lade uddele passende Præmier til et bestemt Antal Tyre og Koer i ethvert af de ommeldte 4 Amter, imellem hvilke Kreaturene maatte fordeles ved Mænd, som dertil af Selskabet bleve bestiftede. Antallet af Tyre og Koer, saavelsom Præmierne, mener han, vilde omtrentlig være at bestemme saaledes:

- a) 10 Tyre vilde passende være at udvælge og indbrænde for ethvert af hine 4 Amter af en dertil bestiftet Comitee, som maatte bemyndiges til at udbetale Bedkommende Præmier, i den angivne Orden, paa de til Besigtigelsen nærmere bestemmende Steder, nemlig: 1ste Præmie 40 Rbd., 2den Pr. 35 Rbd., 3die Pr. 30 Rbd., 4de Pr. 25 Rbd., 5te Pr. 20 Rbd., 6te Pr. 15 Rbd., 7de, 8de, 9de og 10de Pr. hver 10 Rbd., hvilket saaledes ialt udgjør 205 Rbd.
- b) 50 Koer maatte ligeledes antages og indbrændes for ethvert Amt, hvortil for alle 4 Amter en Ra-

pital af 600 Rbd. vil udfordres til Fordeling i Præmier, i Forhold til Køernes Dvalitet.

I Anledning af forestaaende Andragende har Landhuusholdnings-Selskabet indhentet Betænkninger fra flere kyndige Mænd i Landets forskiellige Egne, med særdeles Hensyn til, hvorvidt det for Selskabet maatte være passende at indlade sig paa de i Andragendet fremsatte Forslag. Men ligesom der angaaende Sagens Realitet — den jydsk Dvægraces Udarten — herfter meget modstridende Meninger i de af hine Mænd afgivne Betænkninger, saaledes ere de ogsaa langt fra at være enige om de Aarsager, der muligt kunne have medført en saadan Forringelse af Dvægracen, og om de Midler, hvorved denne igjen maatte kunne bringes paa fode; saa meget synes dog næsten Alle at samstemme i, at dette er en Gjenstand, der idemindste fortiden overstiger Selskabets Kræfter. Men om man end vil benegte, at den jydsk Dvægrace er i Tilbagegang, saa er det dog udenfor al Tvivl, at den kunde forbedres og forædles; i hvert Fald indeholder Sagens Bigtighed en stærk Opfordring for Selskabet til at underkaste den en omhyggeligere Provelse, hvilket foreløbigt kunde skee derved, at det satte sig i Forbindelse med de i de paagældende Egne af Jylland oprettede oekonomiske Selskaber, for igennem dem at komme til Kundskab om flere localkyndige Mænds Anskuelser af Sagen.

Hvad enten man indrømmer eller benegter den jydsk Dvægraces Afstagen i Dvalitet, maa man dog

tillaae, at Proponenten har opfattet Sagen fra et altfor eensidigt Synspunkt, idet han, navnlig med Hensyn til Studehandelen, udelukkende har havt Dvægets Ydre for Øie; men nu er for en meget stor Deel af Landet Meierivæsenet af ikke mindre Bigtighed, end Dvægopdrætningen er det for andre Egne, hvis Græsning og Foderproduction ikke vel egne sig for Hollænderi; det kommer derfor ved Opdrætning af Ungkvæg an paa, ikke blot at levere gode Fedekreature, men ogsaa Koer, der malke godt og rigeligt; og at forene disse tvende Diemed i een og samme Dvægstamme, at opdrætte Kreature, der i lige Grad egne sig til Fedning og til Mælkning, er hidtil af alle Kyndige anseet for et Maal, der er aldeles uopnaaeligt.

De, som aldeles benegte Tilbagegangen af det jydske Dvæg, anføre til Støtte for deres Mening flere Omstændigheder, som for en mindre grundig Betragtning kunde synes at have fremkaldt hiint Resultat. Først og fremmest maa man nemlig lægge Mærke til, at Agerbruget i en stor Deel af Jylland, navnlig i de bedre Egne, i de senere Tider stærkt har udvidet sig paa Dvægavlens Beføstning; herved er denne trængt mere tilbage til de nordlige og vestlige Egne af Halvøen, hvor Jordbundens Magerhed, udstrakte Kiærstrøg og flere andre locale Forhold bedst passe sig for Dvægopdræt. Hertil kommer, at de fleste Hovedgaard og andre større Gaarde, som tilforn staldede Stude, nu have omfistet deres Besætning med Mælkekoer, hvor kun Forholdene vare nogenlunde gunstige

for Meieri. Medens saaledes Landet nutildags langt fra ikke producerer saa meget ungt Tillæg som tilforn, ere paa den anden Side Kiøbernes Fordringer blevne større, ikke blot med Hensyn til Dvaliteten, men ogsaa til Dvantiteten, nemlig siden den Anskuelse har vundet almindelig Indgang, at det er urigtigt, paa Stedet selv at tillægge Dvæg til Brug for et Meieri, men at det helst bør kjøbes andetstedsfra. En anden Omstændighed, der ogsaa maa bidrage noget til, at gode Kreature bliveieldnere budne tilfals, er den tiltagende Velstand iblandt Bondestanden, idet den nuomstunder tillader Bønderne at beholde det bedste Dvæg for sig selv og kun afhænde det ringere, hvorimod den forðum almindelige Trang nødte dem til at stille sig ved det bedre Dvæg og at beholde det ringere tilbage for at lægge til paa — en Omstændighed, der maa have havt en saare skadelig Indflydelse paa Dvægproductionen.

Af Proponentens Erfaringer med Hensyn til Bænkstelligheden i nutildags at opdrive et ligesaa stort Antal unge Stude som tilforn, kan fornødigvis ikke udledes Andet, end at Tillæg af Studesalve i mange Egne af Jylland er blevetieldnere, hvilket ogsaa er indrømmet i det Foregaaende; men derimod paastaes fra en anden Side med Bestemthed, at Opdræt af Dvier i alle Jyllands Egne er i stadigt Tiltagende paa de mindre Gaarde, idet at der, især i Aarhus og Randers Amter, tillægges Dviesalve ikke alene til egen Brug og til Meieriernes Forsyning, men ogsaa i betydeligt

Antal til Udførsel til Verne og Ublandet — en Omstændighed, der maa ansees for meget heldig, forsaavidt Meierivæsenet sikkert yder Danmark større Fordele end Studehandelen. Dog maa herved i Almindelighed bemærkes, at Dvæget paa ret mange Gaarde nu omstunder vinterfodres flettere end tilforn, thi den ved Brøfning, Udgravning, Mergling og andre Grundforbedringer saa stærkt forøgede Kornproduction har gierne medført et fordoblet eller dog meget forøget Dvæghold, for at faae al den producerede stribe Halm fortaeret, men i Forbindelse hermed har man ikke ved passende Engkultur forbedret sin Høavl, heller ikke har man lagt Bind paa Dyrkning af Rodfrugter eller Foderurter, ligesaa lidt som man endnu anvender Kornfodring i nogen synderlig Grad. Det bliver da heraf klart, at det Dvæantum Hø, som kunde være tilstrækkeligt til den forrige, mindre talrige Besætning, ikke længer kan slaae til, og Følgen bliver da, at den paa en kummerlig Maade vinterfodrede Besætning aldrig vil give nogen betydelig Indtægt, ligesom og Ungdvæget under saadanne Forhold maa blive forknyttet og vantrent.

Om nu end største Delen af de Mænd, der have yttret sig angaaende de af Proponenten fremsatte Forslag, ere uenige med ham i Sagens Realitet, samstemme de med ham dog i det Hele taget deri, at den jydste Dvægrace kan og bør foræbles, kun ikke ved de af ham foreslaaede Midler, der deels ansees for utilstrækkelige, deels for ganske uhenigtsmæssige og upraf-

tiske, ifølge de Erfaringer, man baade i det Mindre og i det Større allerede har havt Leilighed til at gjøre. Dog maa man give Proponenten Ret deri, at Forædlingen helst bør skee indenfor den jydsk Race selv, nemlig ved et samvittighedsfuldt og kyndigt Udvalg af gode Tyre og Køer, hvorved en constant Race kan dannes, i hvilken de gode Egenstaber, der endnu udmærke det ægte jydsk Dvæg, kunne vedligeholdes og udvisses. Men hvorledes denne Forædling paa den mest oekonomiske og hensigtsvarende Maade kunde iværksættes, hvilke Mænd eller Autoriteter Sagen med Tillid kunde antroes, hvilke Summer dertil vilde medgaae, og hvorledes disse bedst kunde bringes tilveie, derom kunne Meningerne være meget deelte. Da Udfaldet af de Foranstaltninger, der maatte vorde trykne til Dvægracens Forædling, meget vilde komme til at afhænge af de Mænds Personlighed, der fik med Sagen at gjøre, have Enkelte forment, at det heldigste Resultat maaskee vilde opnaaes, ved at understøtte en eller anden dygtig Landmand, som med fortrinlig Sagkundskab forbandt saadan Interesse for dette Anliggende, at han ikke selv skyede at bringe den gode Sag et Offer, ved at holde udsøgte Tillægsdyr paa sin Eiendom til Afbenyttelse for Omegnens Beboere og ved at drage tilbørlig Omsorg for, at Hensigten med disse Dyr saavidt muligt blev opfyldt. Paa denne Veie var det maaskee allerbedst muligt, efterhaanden at danne fortrinlige Stammer hist og her i Landet, enten i hvert Stift eller, efter Omstændighederne, i

hvert Amt. Men hvad man især maatte lægge Vægt paa, naar Spørgsmaalet blev om, hvorvidt Sagen snarest og fremsfor Alt sikkert kunde fremmes paa den nysnævnte eller nogen anden Maade, det er, at man forud var aldeles enig om Midlerne til at naae Maalet, inden der lagdes Haand paa Bærket.

Circulaire.

Efter at have indhentet Erklæringer fra flere sagkyndige Mænd i Landets forstieilige Egne over et fra en Landboer i Jylland i forrige Aar hertil indsendt Forslag, sigtende til at ophiælpe den jydske Dvægrace, har man troet det passende, førend videre herved foretages, at henvende sig til de oekonomiske Selskaber i Jylland, for ogsaa at erfare deres Anskuelser og modtage deres Forslag i en for Landet saa særdeles vigtig Sag, om hvis Fremme, Meningerne imidlertid allerede have viist sig at være deelte. Man tillader sig derfor at tilstille N. N. den vedlagte Fremstilling af hvad der hidtil er forhandlet i Sagen, idet man tjenstligst udbeder sig (Titel) Betænkning derover meddeelt, navnlig med Hensyn til, hvorvidt der for Landhuusholdnings-Selskabet maatte være Anledning til at virke for Sagen, og, i bekræftende Fald, paa hvad Maade.
